

Drie keer knallende ruzie

Vernieuwende regie helpt relatiestudie van Bergman uiteindelijk om zeep

TONEEL. Scènes uit een huwelijk naar Ingmar Bergman door Toneelgroep Amsterdam. Regie: Ivo van Hove. Gezien: 1/2 in de Stadsschouwburg. Aldaar nog t/m 6/2 en 15 t/m 19/2; tournee t/m 18/6.

Vele echtparen zagen in de jaren zeventig hun echtelijk leven weerpiegeld in de zesdelige televisieserie *Scènes uit een huwelijk*. Met chirurgische precisie ontleedde Ingmar Bergman hierin de teloorgang van een huwelijk: de verliefdheid die plaatsmaakt voor de ruzies, het overspel, de breuk, de scheiding.

Het werd een verstild televisiedrama met veelbetekenend zwijgen en indringende close-ups.

Nu heeft Ivo van Hove Bergmans eigen bewerking geënceneerd, en het was te verwachten dat hij er geen realistisch drama voor een man en vrouw op een bankstel van zou maken. Wat heet: maar liefst drie acteurskoppels spelen het echtpaar Marianne en Johan, die voor de pauze tegelijkertijd elk één scène voor hun rekening nemen.

Het publiek is dan in drieën verdeeld, en elke groep ziet die scènes in een andere volgorde. Na de pauze spelen de drie Mariannes en Johans allemaal tegelijk en door elkaar heen. De toeschouwer zit dan eerst nog in de zaal, en ten slotte rondom de acteurs op het toneel.

Ivo van Hove en vormgever Jan Versweyveld hebben zo wederom een bijzonder ingrijpend regieconcept uitgedokterd, dat onmiskenbaar parallellen heeft met eerdere producties als *Koppen*, *True love* en *De Kruisochten*. Deze vorm van enceneren levert veel moois op, maar rijdt zichzelf ook in de wielen en stelt uiteindelijk flink teleur.

De beslissing om het echtpaar door koppels van verschillende leeftijden te laten spelen, pakt aanvankelijk goed uit. Het maakt die echtelijke gesprekken en ruzies veel universeler, en het suggereert ook dat de scènes zich over tientallen jaren uitstrekken.

Elk acteursduo geeft een andere invulling aan de opofferingsgezindheid van Marianne en de zelfgenoegzaamheid van Johan, al zorgen toch de rijpste acteurs (Renée Fokker en Hugo Koolschijn) voor het meest overtuigende spel.

Heel sterk is ook de simultaneïteit van de eerste scènes. Dat veel toeschouwers ze in een verkeerde volgorde zien, geeft niet; zo krijg je – net als in François Ozons recente Bergman-hommage *5x2* – met terugwerkende kracht meer inzicht in de momenten waarop het mis ging.

Door de dunne wandjes van ge-

spannen linnen hoor je regelmatig het geschreeuw van de andere paren: als echo's uit het verleden of de toekomst.

Maar na de pauze zit Van Hoves verdrievoudigde dramaturgie zichzelf in de weg. De schotten zijn dan weggehaald en de acteurs vullen elkaar niet meer aan, maar zorgen voor een storende gimmick waarbij acteurs elkaar imiteren.

Die verdriedubbeling komt vervolgens tot een theatrale explosie als het echtpaar tijdens het tekenen van de scheidingspapieren een knallende ruzie maken. Knap georkestreerd en effectief is het wel, hoe de acteurs elkaar verbaal en fysiek te lijf gaan, maar ze overschreeuwen zichzelf.

Sowieso beginnen de gesprekken over het huwelijksleven van Johan en Marianne dan regelmatig aan te doen als voortzeurend relatiege-neuzel.

Het verzoenende einde, als de man en vrouw inmiddels allebei hertrouwd zijn en een incidentele liefdesverhouding met elkaar hebben, zou een hoopvolle terugkeer moeten bieden naar een harmonieuze vorm van samenleven zonder illusies. Maar dan heeft het rigoureuze regieconcept Bergmans minutieuze studie naar menselijke relaties al omver geblazen, en is de toeschouwer murw geslagen.

Van Hoves vernieuwende thea-tertaal dwingt in *Scènes uit een huwelijk* als altijd respect af, maar misschien was een encenering met een echtpaar op een bankstel ditmaal niet eens zo'n slecht idee geweest – zonder dat het publiek van hot naar her moet lopen en op vijf verschillende plekken moet zitten.

PIETER BOTS

EEN ECHTPAAR OP DE BANK; MISSCHIEN GEEN SLECHT IDEE

cultuur

Nieuwe prijs van Cohen Museum

